

בדין לכם בגזל ד' מינים מנכרי ובמשכנם בחובו

גזל מעליא הוא! - אלא אמר רב פפא: לא נצרכה אלא לפחות משוה פרוטה. - אי הכי נכרי בישראל אסור? הא בר מחילה הוא! - נהי דבתר הכי מחיל ליה, צערא בשעתיה מי לית ליה? נכרי בנכרי כיוצא בהן, כיון דלאו בני מחילה נינהו - גזל מעליא הוא. אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא: לא נצרכה אלא לכובש שכר שכיר. נכרי בנכרי ונכרי בישראל - אסור, ישראל בנכרי - מותר.

ה. רש"י שם

ישראל בנכרי מותר. דלא תעשוק את רעך כתיב (ויקרא יט) ולא נכרי, ומדברנן איכא למאן דאסר משום חילול השם בהגזל בתרא (בבא קמא קיג, א).

ו. תלמוד בבלי בבא קמא קיג.

וגזל כנעני מי שרי? והתניא: אמר ר' שמעון, דבר זה דרש ר"ע כשבא מזפירין: מנין לגזל כנעני שהוא אסור? ת"ל: אחרי נמכר גאולה תהיה לו, שלא ימשכנו ויצא, יכול יגלום עליו? ת"ל: וחשב עם קונוהו, ידקדק עם קונוהו וכו' אלא אמר רבא, לא קשיא: כאן בגזילו, וכאן בהפקעת הלוואתו. וכו' גזילו אסור, דאמר רב הונא: מנין לגזל הכנעני שהוא אסור? שנאמר: ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך, בזמן שהן מסורים בידך, ולא בזמן שאינם מסורין בידך; אבידתו מותרת, דאמר רב חמא בר גורי' אמר רב: מנין לאבידת הכנעני שהיא מותרת? שנאמר: לכל אבדת אחיך, לאחיך אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר לכנעני. ואימא: הני מילי היכא דלא אתי לידיה, דלא מחייב לאהדורי בתרה, אבל היכא דאתי לידיה אימא ליהדרה! אמר רבינא: ומצאתה, דאתאי לידיה משמע. תניא, ר' פנחס בן יאיר אומר: במקום שיש חילול השם, אפי' אבידתו אסור.

ז. רש"י שם

בהפקעת הלוואתו - שאין גזל ממש שרי כי ליכא חילול השם ולהבריה המכס הוי כהפקעת הלוואתו.

ח. רש"י סוכה לא.

ואי אינה נגזלת - וכל הימים ברשות בעליה היא הויא לה שאולה, ופלוגתא היא בהגזל (בבא קמא קיז, ב), איכא למאן דאמר קרקע נגזלת דדריש ריבוי ומיעוט, ואיכא למאן דאמר קרקע אינה נגזלת דדריש כללי ופרטי. **ורבנן לטעמייהו** - דאמרי: יוצא אדם בסוכה שאינו שלו, בשאולה, וסבירא להו דקרקע אינה נגזלת, דרבנן היא דאמרי בפרק הגזל (בבא קמא קיז): דקרקע אינה נגזלת, ופליגי עליה דר' אליעזר נמי בהא דגזילת קרקע, הלכך שאולה היא, והוא הדין נמי דהוה ליה לרב נחמן למימר דר' אליעזר לטעמיה, דאמר בהגזל (שם ב"ק קיז): קרקע נגזלת, וסוכה גזולה היא, דמייאשי בעלים מינה כשאר מטלטלין, דהוה ליה קרקע בחזקת גזלן, ורבנן לטעמייהו, דאמרי: קרקע אינה נגזלת, ושאולה היא, וכו'.

ט. תלמוד בבלי בבא קמא קיז:

גמ'. ת"ר: הגזל שדה מחבירו ושטפה נהר - חייב להעמיד לו שדה אחר, דברי ר' אלעזר, וחכ"א: אומר לו הרי שלך לפניך. במאי קא מיפלגי? ר"א דרש ריבוי ומיעוט: וכחש בעמיתו - ריבוי, בפקדון - מיעוט, כל אשר ישבע עליו לשקר - חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל, ומאי רבי? רבי כל מילי, ומאי מיעט? מיעט שטרות. ורבנן דרשי כללי ופרטי: וכחש - כלל, בפקדון - פרט, או מכל - חזר וכלל,

א. תלמוד בבלי סוכה ל.

אמר להו רב הונא להנהו אוונכרי: כי זבניתו אסא מנכרי לא תגזזו אתון אלא לגזוזה אינהו ויהבו לכו. מאי טעמא - סתם נכרים גזלני ארעתא נינהו, וקרקע אינה נגזלת. הלכך, לגזוזה אינהו, כי היכי דליהו יאוש בעלים בידיהו דידהו, ושינוי הרשות בידיהו. - סוף סוף, כי גזזו אוונכרי - ליהו יאוש בעלים בידיהו, ושינוי הרשות בידן! - לא צריכא, בהושענא דאוונכרי גופייהו. וליקנייה בשינוי מעשה! - קא סבר: לולב אין צריך אגד. וכו'.

ב. רש"י שם

מאי טעמא סתם נכרים גזלני ארעתא מישראל נינהו - ושמא אותו קרקע מישראל הוה. וקרקע אינה נגזלת - כלומר: אינה קנויה לגזלן בשום יאוש, דלעולם בחזקת בעליה היא, דמקראי נפקא לן בהגזל בתרא (בבא קמא קיז, ב) בניזקין, אבל משנתלש הפרי - הוי גזל, והתולשו הוא גזולו, הלכך, לגזוזה הן מן המחובר ויתנוה לכו, שיהיו הן הגזלנין, ואתם לוקחין אותה מהם, והבעלים נתיאשו כבר מכל הפירות - והווי יאוש אצלם, ואחר כך הוא משתנה מרשותן לרשותכם, וקסבר: יאוש גרידא לא קני, אבל יאוש ושינוי רשות - קני, ואי נמי קני - מצוה הבאה בעבירה הוי, אם אתם תחתכוה מן המחובר - תהיו אתם גזולים.

ג. שו"ת הרשב"א חלק א סימן תתנב

ראיתי בני אדם שהולכין בשדה של גוים ברשות הגוי וקוצצין ערבה להושענא רבה.

נראה לי דשלא כדין הם עושים. מדאמר רב הונא (סוכה פ"ג דף ל"ד ב') להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא לא תגזזו אתון אלא ליגזזו אינהו וליתבו לכו. מ"ט סתם גוים גזלני שדות וקרקע אינה נגזלת. הלכך ליגזזו אינהו כי היכי דלהו יאוש בעלים בידיהו ושינוי רשות בידיהו. ובני נח הוזהרו על הגזל ואפילו גוי מגוי כדמוכח בפרק ארבע מיתות (דף נ"ו). ומסתמא גוים גזלני שדות זה מזה. וקי"ל נמי בפרק הגזל בתרא (דף ק"ג ב') גזל גוי אסור כר' עקיבא. והא דאמר התם רב אשי כי אזיל בארבה חזא להנך שיבשי דגופנא דתלו לבר מפרדיסא ותלו בה קיטפי דענבי. אמר ליה לשמעיה זיל חזי אי דגוי נינהו אייתי לי אי דישראל נינהו לא אייתי לי. מפרשי' רבתי דהפקר הוי דתלו להו לבר מפרדסא ושרי. מכאן אומר אני דבזמן הזה נמי סתמא גוים גזלני שדות הם בחוצה לארץ. שהרי רב הונא מבבל היה ומזהיר לאוונכרי ישראל שלא לקוץ ערבה לצורך הלולב משום גזל. רק ישכור הגוי לקוץ כי היכי דלהו בידיה יאוש ושינוי רשות. ואין לחלק בין בבל לחוצה לארץ שאנו נמשכין אחריה. ואף על פי שפי' רש"י סתם גוים גזלני שדות הם מישראל לאו דוקא הוא. מה לי גוי מה לי ישראל? שהרי שניהם תורת גזל נוהג בהם. ותו דיש לומר מימים קדמונים גזל מישראל ואין להקל בדבר. יואל בר יצחק הלוי.

ד. תלמוד בבלי סנהדרין נז.

ועל הגזל בן נח נהרג? והתניא: על הגזל, גנב וגזל, וכן יפת תואר, וכן כיוצא בהן - נכרי בנכרי ונכרי בישראל - אסור, וישראל בנכרי - מותר. ואם איתא - ניתני חייב! - משום דקבעי למיתני סיפא: ישראל בנכרי מותר, תנא רישא אסור וכו' כיוצא בו בגזל מאי היא? - אמר רב אחא בר יעקב: לא נצרכה אלא לפועל בכרם. פועל בכרם אימת? אי בשעת גמר מלאכה - התירא הוא, אי לאו בשעת גמר מלאכה -

כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט דבר המיטלטל וגופו ממון, אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאין מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות - שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון.

י. רש"י גיטין לח.

עמון ומואב טהרו בסיחון. אלמא עובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה והאי עבד נמי כיון דאפקריה ישראל ביאוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה. טהרו בסיחון - דכתיב (דברים ב) אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תצורם (דברים ב) וכתוב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון ובני עמון אשכחן ביפתח (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון וירש את ארצו מארנון עד יבוק וגו' אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מיניה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה.

יא. חדושי הרשב"א שם

אלא הכא ה"פ בחזקת שביה מנין והיינו דמייתי עמון ומואב טהרו בסיחון דהיינו בדרך מלחמה ובישראל נמי קונה בדרך שביה כדכתיב וישב ממנו שבי. ומיהו בפירושי רש"י ז"ל שבידינו כתוב גוי ישראל מנלן כגון עבד זה דשייך במצות, דאלמא אף הוא ז"ל סבור דשמעתין לאו בישראל גמור איירי אלא בעבד כנעני הנקנה לישראל בחזקה דהלבישו והנעילו אם נקנה לגוי בחזקה זו וכו'.

יב. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק א הלכה ב

ואסור לגזול כל שהוא דין תורה, אפילו גוי עובד עבודה זרה אסור לגזלו או לעשקו, ואם גזלו או עשקו יחזיר.

יג. הגהות מיימוניות שם

[א] גרסינן בתוספתא ב"ק הגוזל את העכו"ם חייב להחזיר לו דחמור גזל העכו"ם מגזל ישראל מפני חלול השם, ועיין לעיל בהלכות גנבה פ"ז ופי"א:

יד. רמב"ם הלכות גניבה פרק א הלכה א

כל הגונב ממון משוה פרוטה ומעלה עובר על לא תעשה שנ' (ויקרא יט) לא תגנוב, ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין שהגנב חייבה אותו תורה לשלם, ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון גוי עובד עבודה זרה ואחד הגונב את הגדול או את הקטן.

טו. רמב"ם הלכות גניבה פרק ז הלכה ח

אחד הנושא ונותן עם ישראל או עם הגוי עובד עבודה זרה אם מדד או שקל בחסר עובר בלא תעשה וחייב להחזיר, וכן אסור להטעות את הגוי בחשבון אלא ידקדק עמו שנ' (ויקרא כה) וחשב עם קונוהו אף על פי שהוא כבוש תחת ידיך, קל וחומר לגוי שאינו כבוש תחת ידיך, והרי הוא אומר (דברים כה) כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול מכל מקום.

טז. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ז הלכה ז

הנשבע לגוי משלם את הקרן ואינו חייב בחומש שנ' וכחש בעמיתו, וכן הגוזל פחות משוה פרוטה וכפר ונשבע אינו חייב בחומש שאין פחות משוה פרוטה ממון. כמה הוא החומש, אחד מארבעה בקרן שאם גזל שוה ארבעה ונשבע משלם חמשה ואם היתה הגזלה קיימת מחזיר אותה ונותן דמי רביע שלה.

יז. רמב"ם הלכות שבועות פרק ח הלכה א

הגונב שורו של חבירו וטבח או מכרו, תבעו בעל השור ואמר לו גנבת שורי וטבחת או מכרת והוא אומר גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי ונשבע הרי זה פטור משבועת הפקדון, שאילו הודה מעצמו שטבח או מכר לא היה משלם תשלומי ארבעה וחמשה מפני שהוא קנס כמו שיתבאר בהלכות גנבה, ונמצא זה כמו שלא כפר ממון ולפיכך פטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר שלא טבח והוא טבח.

יח. ספר יראים תכב [דפוס ישן - קכד]

וצריך להזהר שלא יגזול אלו ד' מינין אפילו לעובד כוכבים ואף על גב דגזל עובד כוכבים שרי כל כמה דלא נפיק מרשות עובד כוכבים לא מיקרי לכם דאמר רב הונא [ל' א'] להנהו דמזבני אוונכרי כי זבניתון מעובדי כוכבים אסא לא תגזון אתון אלא ליגזו אינהו וליתבו לכו מ"ט סתם כנענים גזלי ארעתא נינהו וקרקע אינה גזולת הלכך ליגזו אינהו כי היכי דלהוי יאוש בעלים בידא דידהו ושינוי רשות בידא דיכחו ומוקמינן [שם ע"ב] למיפק אוונכרי גופייהו אבל לדידן הוי יאוש בעלים בידא דאוונכרי ושינוי רשות בידא דידן ושרי וקסבר ייאוש בלי שינוי רשות לא קני וש"מ מהכא גזל כנעני שרי דהא לאחור קנין לא פסלינן ליה משום מצוה הבאה בעבירה הלכך שרי אך שלא יהיה חלול השם בדבר.

יט. מלחמת ה' סוכה יד:

ומה שהשיב ממאי דקאמר רב הונא להנהו אוונכרי ושקלינן וטרינן למימר ונקנייה בשינוי השם ואף על גב דמצוה הבאה בעבירה היא יש להשיב דארעתא דנכרי גזלי ולא של ישראל דלא שכיחי ומשום לכם איתמר דלמקני מינייהו בעיא יאוש ושינוי רשות ומיהו מצוה הבאה בעבירה ליכא.

כ. שולחן ערוך אבן העזר כת, א

המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בחמס, אם נתיאשו הבעלים, ונודע שקנה אותו דבר ביאוש, הרי זו מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת. הגה: קדשה בגזל או גניבת עובדי כוכבים, הוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק מכח קידוש השם (מהרי"ו סי' קל"ח).

כא. תלמוד בבלי קידושין סג.

מתני'. האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל, דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל - מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת. גמ'. אמר ר"ל: והוא, שנתן לה שוה פרוטה. ובשכר לא? והתניא: בשכר שהרכבתיך על החמור, שהושבתיך בקרון או בספינה - אינה מקודשת, בשכר שארכיבך על החמור, שאושיבך בקרון או בספינה - מקודשת! וכי תימא ה"נ בדיהב לה שוה פרוטה, והא בשכר קאמר! ועוד תניא: שב עמי בצוותא ואקדש לך, שחוק לפני, רקוד לפני, עשה כדימוס הזה, שמין, אם יש בו שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת! וכי תימא ה"נ בדיהב לה שו"פ, והא שמין אותו קאמר, תיובתא דר"ל...

כב. תוספות בבא קמא סט. ד"ה כל שלקטו

דנהי דנגזל אין יכול לתבוע מן המחזיק בה אחר יאוש כדאמרין בהגוזל בתרא (לקמן ד' קיא): דדוקא גזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה אבל אחר יאוש אין יכול לגבות כלום מן השני מ"מ כיון שכל אדם אסור להחזיק בה מפני שהיא צריכה לגזלן ליפטר מן הנגזל ואם כבר זכה בה אחר לכל הפחות חייב לשלם דמים לגזלן כדאמר לעיל דאפילו למ"ד יאוש לא

קני חייב גנב שני לשלם קרן לגנב ראשון לא חשיב כהפקר לפטור מן המעשר דטעמא דהפקר פטור מן המעשר משום דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא לקט ושכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך והיינו טעמא דהפקר והכא אין לו חלק בה שאסור לזכות בה ואם זכה חייב לשלם לכל הפחות דמים וכו'.

כג. שלטי הגבורים סוכה יג:

לשון ריא"ז היה אחד מהן גזול או שאול ביום הראשון פסול שהתורה אמרה ולקחתם לכם ביום הראשון וזה הואיל ואינו שלו איני קורא בו לכם ונראה בעיני שאפי' אם גזלו או גנבו מן הנכרי ולא נתיאש הנכרי ממנו הואיל ויכול להוציא ממנו בדיונים אין אני קורא לכם ופסול כמבואר בקונט' הראיות: הלוקח לעצמו אחד מן המינים הללו משדה הנכרי ה"ז לא יתלשנו הוא עצמו לפי שסתם נכרים גזלנין וחמסנין ומשיגיין גבול הם ושמא הוא או אבותיו גזלוהו לאותו אילן וקרקע אינה נגזלת אלא הרי היא בחזקת בעליה לעולם ונמצא זה התולש כאילו הוא בעצמו גזול מן הבעלים הראשונים והרי הוא גזול בידו ופסול תלשו הנכרי ונתנו לישראל אחר ה"ז המקבל קונה אותו ביאוש ובשינוי רשות וקורא אני בו לכם ביד המקבל ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא במקומות שיש שם רוב ישראל כגון בא"י ובבבל וכיוצא בהן אבל במקומות שלא היה שם רוב ישראל מעולם אין חוששין שמא נגזלה אותה מן ישראל ואפי' אם נגזלה מן הנכרי הואיל ונתיאש אותו הנכרי הנגזל הרי הוא הפקר ביד ישראל זה התולש משם ויוצא י"ח אף על פי שהוא עצמו תלשו כמבואר בקונטרס הראיות:

כד. תוספות גיטין נה.

מאי טעמא יאוש כדי לא קני - הכא סבר עולא דיאוש לא קני ובמרובה (ב"ק סז). נמי אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה כו' והקשה ר"ת דבהגוזל בתרא (שם קיד). גבי פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל יאוש קונה **ואומר ר"ת** דבכל מקום יאוש קונה לעולא רק לענין קרבן שיהא כשר להקרבה קאמר הכא ובמרובה דלא קני משום דמצוה הבאה בעבירה היא וכו' **ונראה לרבינו יצחק** דבכל מקום לעולא יאוש לא קני והאי דהגוזל בתרא (שם דף קיד). הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא משכא והשתא אברזא כדאמר במרובה (שם דף סו: ושם) ואף על גב דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדאמרין נמי התם (דף סז). מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאינו קנוי אלא מחמת שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסליה רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה כדמוכח בסוכה (דף ל). דאמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מן העובדי כוכבים ליגזוז אינהו כו' ופריך וליקננהו בשינוי השם משמע דאי קנו ליה תו לא הוה מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כר' יצחק בר נחמני דלא חייש למצוה הבאה בעבירה וכו'.

כה. חידושי הריטב"א סוכה כט:

מיהו אינו נפסל לא מדין לכם ולא מדין מצוה הבאה בעבירה אלא בשגזלו ונטלו עד שלא קנאו כגון שלא היה אלא יאוש שאינו קונה, אבל כל שקנאו לגופו קודם נטילת מצוה בין ביאוש ושינוי רשות או שינוי מעשה וכיוצא בו שאינו חייב להחזיר אלא דמיו הרי הוא כשר לכתחילה, דאי משום לכם הרי הוא שלו ואף על פי שלא פרע דמיו הרי זה כלוקח ולא פרע דמים שהדבר הנקנה הוא שלו לגמרי לכל דבר ואין הדמים עליו אלא חוב וכן הדין בזה, ואי משום מצוה הבאה בעבירה לא אמרו זה אלא כשהמצוה סייעה בעבירה שבקדושת

המצוה הוא קונה אותו והוציאו מרשות נגזל, כגון שהיה יאוש כדי שאינו קונה וכשהקדישו למצותו הרי הוא כאלו מכרו דמה לי מכרו לגבוה מה לי מכרו להדיוט והוה ליה השתא על ידי המצוה יאוש ושינוי רשות שהוא קונה ולפיכך אינו לרצון לשם, אבל כל שאין המצוה מסייעת בקנין ואינה מוציאתו מרשות הנגזל אינו נפסל לקרבן ולא למצוה, שאע"פ שיש בידו של זה עבירה שגזלו, הרי זה כשאר עבירות שבידו או כאילו גזל חפץ אחר שאינו פוסלו ממצוה זו, ולפיכך כל שקנאו ביאוש ושינוי רשות או שינוי מעשה שאין לו לתת לנגזל אלא דמים אע"פ שלא פרע עדיין עבירה היא בידו כגזלן ומעכב חובו של חבירו אבל גוף הדבר נקנה לו לגמרי ואין בו מצוה הבאה בעבירה, ובהכי רהטא כולה שמעתין לקמן ומפרקי לן כמה שמעתתא בפ"ה דגיטין (נה): ושאר דוכתי וכדכתיבנא במס' גיטין.

כו. מהרש"א [חידושי הלכות] סוכה ל:

בפרש"י בד"ה וקרקע אינה נגזלת כו' וא"נ קני מצוה הבאה בעבירה כו' עכ"ל פי' דבשעה שיחתכוהו הם גוזלים ואז יתחילו לקנות ביאוש וה"ל מצוה הבאה בעבירה ולא תקשי לך הא דפריך ולקונה בשינוי מעשה ובשינוי השם דאף אם הם יחתכוהו ויהיו גוזלים לא הוי מצוה הבאה בעבירה אף דבקנין היאוש ודאי יהיו גוזלים מ"מ בקנין שינוי מעשה והשם באגודה שאחר כך לא יהיו גוזלים כיון דכבר קנאוהו ביאוש גרידא בשעת גזילה מיהו התוס' לעיל לית להו הך סברא כלל אלא כיון דקני ביאוש גרידא לא הוי תו מצוה הבאה בעבירה כיון דהקנין והמצוה לא חל כאחד כהך דהקדש וק"ל:

כז. תלמוד בבלי בבא קמא סה:

אמר רבי אילעא: גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור - נעשה שינוי בידו וקנאו, טבח ומכר - שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר. איתיביה רבי חנינא לר' אילעא: גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב; ואי ס"ד קנייה בשינוי, אמאי משלם? שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר! וכו' א"ר ששת: הא מני? ב"ש היא, דאמרי: שינוי במקומו עומד ולא קני; דתניא: נתן לה באתננה חטיין ועשאן סולת, זיתים ועשאן שמן, ענבים ועשאן יין, תני חדא: אסור, ותני חדא: מותר; ואמר רב יוסף, תני גוריון דמאספורק: ב"ש אוסרין, ובית הלל מתירין. מאי טעמא דבית שמאי? דכתיב: גם - לרבות שינוייהם. ובית הלל? הם - ולא שינוייהם.

כח. תוספות שם ד"ה הא מני

וא"ת היכי מדמה ליה דמה ענין אתנן אצל שינוי וי"ל דקסבר דאי שינוי קונה א"כ ראוי הוא להתיר שינוי באתנן דחשיב כאחר ואין זה אותו שבא לידה בתורת אתנן וממאי נמי לא מאיס.

כט. תלמוד בבלי בבא מציעא פב.

דאמר רבי יצחק: מנין לבעל חוב שקונה משכון - שנאמר ולך תהיה צדקה, אם אינו קונה משכון - צדקה מנא ליה? מכאן לבעל חוב שקונה משכון.

ל. בית יוסף חושן משפט שנג

וז"ל הרשב"א בפרק הגוזל בתרא (שם. ד"ה תנא) גבי נטלו מוכסים חמורו וכו' שהראב"ד (שם ד"ה עוד נ"ל) כתב דאף על גב דיאוש ושינוי רשות קני דמים מיהא בעי לאהדורי משום דבאיסורא אתא לידה דיאוש כדי לא קני ואף על פי שכתב הרב שזה עיקר עדיין צריכה תלמוד דיאוש ושינוי רשות בכלי תלמודא משמע דקני קנין הגוף דאי לא הא דאמר להו רב הונא (סוכה ל). להני אוונכרי כי זבניתו

אסא מגוים ליגזו אינהו כי היכי דלהוי יאוש בידא דידהו ושנוי רשות בידייכו מאי אהני דהא מכל מקום האי אסא לא מיקניא להו קנין הגוף דהא אינה אלא כעין משכון דבדמים בעי לאהדורי ואנן בעינן ביום הראשון לכם עכ"ל:

לא. רמב"ם הלכות גניבה פרק ה הלכה ג

נתיאשו הבעלים מן הגניבה, בין שנתיאשו ואחר כך מכר הגנב בין שנתיאשו אחר שמכר, קנה הלוקח ביאוש ושינוי רשות ואינו מחזיר הגניבה עצמה לבעליה אלא נותן להם הדמים אם לקח מגנב מפורסם, או אינו נותן כלל לא חפץ ולא דמים מפני תקנת השוק אם לא היה זה המוכר גנב מפורסם.

לב. תלמוד בבלי בבא קמא קיד.

מתני'. נטלו מוכסין את חמורו ונתנו לו חמור אחר, נטלו לסטים את כסותו ונתנו לו כסות אחרת - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהן. וכו' גמ'. תנא: אם נטל - מחזיר לבעלים הראשונים. קסבר: יאוש כדי לא קני, ומעיקרא באיסורא אתא לידיה. ואיכא דאמרי: אם בא להחזיר - יחזיר לבעלים ראשונים. מ"ט? יאוש כדי קני. מיהו אי אמר אי אפשי בממון שאינו שלי - מחזיר לבעלים הראשונים.

לג. חדושי הרשב"א שם

והראב"ד ז"ל פי' דכי קתני במתני' הרי אלו שלו דלא מפקו מיניה בעלים בלא כלום קאמר משום דקני ליה ביאוש ושינוי רשות, אבל בדמים מיהא מיבעי ליה לאהדורי משום דבאסורא אתא לידיה דיאוש כדי לא קנה, וה"ה לכל גולה וגנבה הנמכרת. והיינו דקאמר בברייתא ומחזיר לבעלים הראשונים כאלו אמר הרי אלו שלו אבל מחזיר הוא לבעלים דלא פליגא אמתני' כלל ובענינא דמתני' גופה איירי בברייתא. ואף על פי שכתב הרב ז"ל שזה עיקר, עדיין צ"ת דיאוש ושינוי רשות בכולי' תלמודא משמע דקני לגמרי קנין הגוף, דאי לא, הא דאמר להו רב הונא (סוכה ל' א') להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מגוים ליגזו אינהו כי היכא דליהוי יאוש בידא דידהו ושנוי רשות בידא דידכו מאי אהני דהא מ"מ האי אסא לא מקניא להו קנין הגוף דהא אינה אלא כעין משכון בעו לאהדורה ואנן בעינן ביום הראשון לכם משלכם, ומיהו אנן לא קיי"ל הכא כי האי לישנא קמא אלא כלישנא בתרא דאמרי' אם בא להחזיר שאינו רוצה בממון שאינו שלו וממדת חסידות מחזיר לבעלים הראשונים, הא מדינא אינו מחזיר, והא דקאמר מ"ט יאוש כדי קני לאו יאוש כדי ממש אלא לומר אף על פי שלא הי' ביד הגולן קודם שיבא ליד זה אלא יאוש כדי קני לגמרי ביד זה משום דהוי ליה יאוש בידא דמוכס ושינוי רשות בידא דהאי וא"צ שתהא יד לוקח באמצע.

לד. תוספות בבא מציעא עג: ד"ה השתא נישקול

משמע דיכול אדם למכור מה שהשכיר ביד אחרים וכן משמע בפרק האומר משקלי (ערכין דף כא. ושם ד"ה ה"ק) דאם הקדיש המשכיר את הבית אין השוכר רשאי לדור בו יותר ואם דר בו מעל וקשה דאמרי' בפרק אף על פי (כתובות דף נט: ושם ד"ה שדה) ובפרק בתרא דנדרים (דף פו.) בית שמשכנתי לך לכשאפדנו ממך תיקדוש קדשה משמע שכל זמן שהיא ממושכנת אינו יכול להקדיש וי"ל דמה שיתר על החוב יכול להקדיש ולמכור אבל גובה תחילה חובו ומה שאין יכול לדור בו לפי שהקדש מעורב בו וימכור הבית ויקח זה שכר שנתן.

לה. ר"י מיגאש שבועות מג:

מדקא קרי ליה מלוה מכלל דאי בעי למיפרקי למשכוניה מצי פריק וכיון דמצי פריק ממילא שמעת דהא דקאמר ר' יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון לאו מקנה גופיה ממש הוא אלא לאשתעבודי ליה בחוביה הוא דקא קני ליה דהוה ליה מקנה זכותא בעלמא והכי קאמר מנין לבעל חוב שקונה זכות במשכון וכו' וכיון דזכותא בעלמא הוא דקני ביה ולא מקנה גופיה ממש אישתכח דשומר שכר הוא דהוי עליה משום דבההיא הנאה דאית ליה דקא קני ביה זכותא לאישתעבודי ליה הוי ליה שומר שכר אבל לאחויביה באונסין ליכא למימר דהא מקנה ממש לא קני ליה לגופיה.

לו. תלמוד בבלי גיטין סה:

גניבא יוצא בקולר הוה, כי הוה קא נפיק, אמר: הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא, מחמרא דנהר פניא. וכו' אלא, רבי אבא הכי קא קשיא ליה: חמרא לא קאמר, דמי חמרא לא קאמר, מחמרא קאמר! ואידך? מחמרא, כדי לייפות את כחו. שלחו מתם: מחמרא, כדי לייפות את כחו.

לז. תוספות שם

דמי חמרא לא קאמר - וא"ת כי אמר נמי דמי חמרא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בפרק האומר משקלי (ערכין דף כ:.) גבי דמי שור זה עלי עולה ומוקי לה באומר לכשיבואו דמיו יקדשו ופריך והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דהתם משום דאמר לכשיבואו אבל אמר דמי שור זה עלי עולה משמע התם דלא חשיב זה דבר שלא בא לעולם אלא הוי כמו דקל לפירותיו דבעי למימר יקדש השור לדמיו וה"נ כי אמר דמי חמרא בעי למימר שיהא היין קנוי לו לדמיו וכו'.

לח. תלמוד בבלי בבא קמא טו.

יאוש - אמרי רבנן דניקני, מיהו לא ידעינן אי דאורייתא אי דרבנן; אי דאורייתא, מידי דהוה אמוצא אבידה, מוצא אבידה לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דתיתי לידיה קני ליה, האי נמי כיון דמייאש מרה קני ליה, אלמא קני; או דלמא לא דמיא לאבידה, אבידה הוא דכי אתאי לידיה - בהתירא אתיא לידיה, אבל האי כיון דבאיסורא אתאי לידיה - מדרבנן הוא, דאמור רבנן ניקני מפני תקנת השבים. ורב יוסף אמר: יאוש אינו קונה, ואפילו מדרבנן.

לט. תוספות שם

הכא נמי כיון דמייאש כו' - אף על פי שאין יאוש מועיל באבידה בתר דאתי לידיה כדקאמר לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דאתי לידיה קני ליה וכדאמר באלו מציאות (ב"מ דף כא:) בהדיא מ"מ בעי למילף שפיר דיאוש קני בגול בתר דאתי לידיה דבמציאה נמי נהי שלא היה קונה לענין זה שלא יצטרך להשיב ולהפטר לגמרי הואיל וכבר נתחייב בהשבה מ"מ היה קונה לענין זה שלא יתחייב לשלם כי אם דמים כמו לגבי גול.

מ. מלחמת ה' בבא מציעא יד:

וזו כיון שנטלה לגזולה ולא להשיבה הרי היא כמונחת בקרקע ונקנית ביאוש מטעם אבידה דבשלמא היכא שנטלה בתורת אבדה ולא ע"מ לגזולה קודם יאוש דא"א לקנותה ביאוש מפני שידו כיד הבעלים ושומר שכר שלהם הוא הלכך לעולם אינה נקנית ביאוש הואיל וישנה ברשות הבעלים אבל בזו שע"מ לגזולה נטלה הרי היא לבעלים כמונחת בקרקע ונקנית ביאוש לגמרי כדין מוצא מציאה לאחר יאוש ואינו חייב לשלם דמים כלל כדי לקיים והשיב את הגזילה שהרי נקנית לו לגמרי ביאוש מטעם אבידה